

SVATOVÍTSKÉ
VARHANY

VARHANY PRO KATEDRÁLU

Obsah

Úvod	7
Historie katedrály	17
Varhany pro katedrálu	27
Harmonogram projektu	33
Personální složení projektu	35
Pro sponzory	41
Kontakt	43

Foto

Titulní strana: Josef Sudek, s laskavým svolením dědiček autorských práv;
Richard Horák, Stanislav Pokorný

Kardinál Dominik Duka OP, arcibiskup pražský

Těžko bychom v naší zemi našli stavbu, která by se mohla rovnat katedrále sv. Víta. Svatovítská katedrála je duchovní institucí formující náš vztah ke Stvořiteli. Je prvním chrámem v zemi. Je to učebnice křesťanství, ale zároveň křižovatka, na níž se rozhodovalo o našich dějinách. Je jedním z největších uměleckých děl naší země, které na nepatrném prostoru soustřeďuje mnoho rovin v několika kontextech. Je očitým svědkem minulosti a utváření naší vlastní identity, ale zároveň živoucím organismem, který vznikl po víc jak půl tisíciletí a dodnes není dokončen.

Těžko si dnes představit Prahu bez siluety katedrály. A přesto tato silueta vlastně ještě nedávno vypadala jinak. Chyběla jí polovina, která byla dostavěna až v roce 1929. Metropolitní kostel je tak veliké dílo, že bude asi sotva někdy dokončeno, přesto dosud chybí něco velmi podstatného. Při dostavbě chrámu se totiž nedostávalo financí na to, aby mohl být na západním kůru vztyčen nový varhanní stroj. Bylo od té doby podnik-

nuto několik pokusů. Všechny byly neúspěšné. Až dnes máme novou příležitost. Je na nás, abychom v době míru a svobody naplnili odkaz našich předků, zejména Otce vlasti, Karla IV., a symbolicky katedrálu dokončili.

Varhany pro svou velkolepost nazývané královským nástrojem nejsou instrumentem pozemských králů, nýbrž hovoří hlasem Božím, který někdy jemně šeptá a naplňuje naši duši klidnou radostí a jindy zabouří, až nám mráz běhá po zádech. Jejich krása spočívá v tom, že přes svou monumentalitu plní slovo toho, který nepřišel proto, aby se mu sloužilo, nýbrž proto, aby sám sloužil. Každého, kdo poslouchá jejich hudbu, učí pokoře. Vede ho k umění naslouchat a cvičí ho ve schopnosti sladit krok s druhými při zpěvu a modlitbě. Varhany nás učí opravdovému vztahu k Bohu, ale i k druhému člověku. Proto chceme společným dílem přispět ke slávě Boží, věhlasu svatovítské katedrály a rozvoji slavné hudební tradice našeho národa.

”

Katedrála je očitým svědkem minulosti a utváření naší vlastní identity, ale zároveň živoucím organismem, který vznikl po víc jak půl tisíciletí a dodnes není dokončen.

“

Pavel Smutný, president BOHEMIAN HERITAGE FUND

Katedrála sv. Víta – národní chrám, místo modliteb, posledního odpočinku českých králů, uložených ostatků sv. Václava. Chrám, který přežil, který je tu s námi, s národem, přes 600 let. Chrám, který se podařilo na přelomu minulých století dokončit tak, aby nová katedrála spatřila slavné dny svatováclavského milénia, vrcholné okamžiky první republiky Československé v roce 1929.

Pražský arcibiskup Dominik kardinál Duka vyzval, aby i naše generace přispěla ke svatému národnímu dílu, započatému Karlem IV., a věnovala tomuto svatému stánku víry a národa hlas – velké varhany umístěné v západní části chrámu. Myšlenka stejně smělá jako přirozená a pro mě vlastně zavazující. Takovouto výzvu nelze oslyšet.

Protože tak neuvažuji sám, ustavilo se Společenství Svatovítské katedrály, které je složeno z předních osobností našeho národního života, z oblastí vědy, kultury, ze současných předních osobností naší země. Cílem tohoto ctihodného Společenství je myšlenku varhan vzít za svou a napomoci arcibiskupovi a kapitule v propagaci a v šíření optimismu a pozitivního obrazu a pozitivních zpráv o tom, co nový varhanní nástroj pro katedrálu, hlavní město i zemi znamená.

Dostavět varhany v katedrále, která má svoji definitivní podobu teprve od roku 1929, bylo přáním a představou generací, které nás před-

cházejí. Válečná vřava a poválečné uspořádání v Československu, které trvalo až do roku 1989, však uskutečnění této přirozené myšlenky neumožňovaly. Ani vzrušené diskuze a kvas formování nové společnosti ekonomiky a toho, co ve svobodě pokládáme za nejdůležitější, zřejmě nepřinesly tu správnou příležitost.

Myslím, že rozhodnutí pana arcibiskupa je moudré. Nyní přichází doba, kdy je možné – a tedy nutné – velký varhanní nástroj v katedrále po-

stavít. Nedaří se nám špatně, ba prá-

vě naopak. Právě v připomín-

ce velkých nejistot, zmatků

a starostí minulých desetiletí a staletí si musíme

o to více uvědomovat

dnešní svobodu a prosperitu České republiky. Tuto prosperitu

a svobodu bychom neměli jen tak minout. Je to doba ná-

rodního zrání, sebeu-

vědomování, odpovědí

na otázky, které se dříve

zdály nemožně složité

a které jsou dnes spíše ape-

ly. Naše země hledá uprostřed

současného myšlenkového kvasu

v Evropě svoji identitu a konečně hledá

svoji tvář, aniž je jí někým cizím nasazována.

Nepromeškejme tento okamžik a vezměme věc

svatovítských varhan jako příležitost vyzdvihnout jeden ze

základních elementů naší identity, naší lidské i národní hrdosti.

Sjednotíme kolem této myšlenky náš národ a požádejme jej o pomoc. Každá taková pomoc bude totiž velmi vítána a bude dobrým signálem pro současná i budoucí pokolení.

”

*Nepromeškejme tento okamžik
a vezměme věc svatovítských varhan
jako příležitost vyzdvihnout jeden ze
základních elementů naší identity,
naší lidské i národní hrdosti.*

“

Vladimír Dlouhý, president Hospodářské komory České republiky

Katedrála sv. Víta je skutečným symbolem české státnosti. Je však i nádherným uměleckým dílem, kde se snoubí architektura od gotiky až po dnešní dobu s umem a prací předních českých i evropských stavitelů a dělníků. V našich myslích často vnímáme místo posledního odpočinku českých králů jako klenot, který jsme budovali od slavné doby Karla IV. a dokončili jej v prvních desetiletích 20. století, u příležitosti svatováclavského milénia.

Opravdu jsem však toto dílo zcela dokončili? Není tomu tak. Výstavbě katedrály sv. Víta chybí ke skutečnému završení jen málo, ale současně hodně – důstojný, špičkový varhanní nástroj, umístěný v západní části chrámu, který nahradí dosavadní provizorní varhany, umístěné v příčné chrámové lodi. Varhany, které budou představovat pomyslnou, nádhernou tečku za velikým dílem. Varhany, které naplní latinské přísloví finis coronat opus, tedy konec korunuje dílo.

Rád jsem přijal nabídku na členství ve Společenství Svatovítské katedrály, které vzniklo jako odpověď na výzvu pražského arcibiskupa Dominka kardinála Duky a které se rozhodlo zásadním způsobem napomoci realizaci této vznešené myšlenky. Důstojné, špičkové varhany dodají katedrále nejen lesku, ale především povznesou při jeho návštěvě nás všechny tak, abychom si ještě lépe uvědomili vznešenost tohoto svatostánku i slavnou historii, kterou uchovává ve svých zdech.

Pomoci a podpory však bude zapotřebí, neboť víme, že pokusy o pořízení důstojných varhan bylo již několik, bez valného úspěchu a to i v dobách, které této myšlence mohly přát. Nepovedlo se to však a na řadě jsme tedy dnes my. Jako prezident Hospodářské komory České republiky se proto tímto obracím na všechny

podnikatele, manažery firem i jejich vlastníky či akcionáře, jak české či zahraniční u nás působící, s prosbou o finanční podporu této skvělé myšlenky.

Společenství Svatovítské katedrály, ale především představitelé Arcibiskupství pražského a Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze již vykonali velký kus práce a dnes, na podzim roku 2016, stojíme před rozhodnutím ohledně konkrétních varhan a konkrétního zhotovitele. Znamená to však, že brzy nastane čas, kdy bude potřeba finančních prostředků, nutných pro realizaci díla.

Budeme pak v historii vždy připomínáni jako ti, kteří na počátku 21. století s definitivní platností dokončili vznešené dílo, které započal Karel IV.

I zde již bylo mnoho uděláno, vzniknul Nadační fond Svatovítské varhany a přispěly do něj již některé přední české podniky tak, aby bylo možno financovat jak dosavadní činnost, tak pokračování prací v blízké budoucnosti. Stále však není k dispozici celá suma, nutná k dokončení projektu.

Je proto na nás, abychom v době, kdy se naší zemi nedaří vůbec špatně, potřebné prostředky zajistili. Oněch 80-100 mil. Kč, které bude celkem potřeba, představuje sice obrovskou částku pro jednotlivce, ale není to rozhodující suma, pokud všichni, kterým jde o slávu a tradici českých zemí, spojíme své síly.

Máme přitom na co navazovat. Již v druhé polovině 19. století a především v prvních dekádách 20. století se mnoho českých podnikatelů podílelo na financování dostavby katedrály. Byly to od nich ušlechtilé činy, bez kterých bychom patrně katedrálu v její dnešní podobě neznali. Nenechme se proto ve srovnání s nimi zahanbit a poskytněme prostředky pro zhotovení důstojných varhan. Budeme pak v historii vždy připomínáni jako ti, kteří na počátku 21. století s definitivní platností dokončili vznešené dílo, které započal Karel IV. A to je krásná, povznášející představa.

Ondřej Pávek, předseda Správní rady Nadačního fondu Svatovítské varhany

Držitelé klíčů od korunní komory na svých setkáních od r. 2011 kromě jiného opakovaně podpořili myšlenku pražského arcibiskupa kardinála Dominika Duky na stavbu nových varhan pro svatovítskou katedrálu.

Naše generace se právem může cítit jako dědic úmyslů těch, kteří se zasloužili o dostavbu katedrály v minulém století. Realizací varhan by tak mohla být dostavba svatovítské katedrály (nejen) symbolicky dokončena a katedrála by se také díky existenci nástroje odpovídající kvality ještě zřetelněji zařadila do rodiny evropských katedrál, které jsou právem považovány za centra duchovního a kulturního dědictví.

Arcibiskupství pražské a Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze, jíž je péče o svatovítskou katedrálu svěřena, podnikly v nedávné minulosti přípravné kroky k realizaci projektu nových svatovítských varhan. Konkrétním vyústěním jejich činnosti je Nadační fond Svatovítské varhany, který se pravidelně schází k přípravě dalších kroků.

”
*Naše generace se právem může cítit
jako dědic úmyslů těch, kteří
se zasloužili o dostavbu katedrály
v minulém století.*
“

Podle původních úmyslů stavitelů katedrály bychom rádi realizovali nové varhany, které by sloužily jako nástroj jak liturgický, tak koncertní a které by byly schopné zvukově obsáhnout celý velký prostor katedrály. Umístěny by měly být na západní kruchtě katedrály pod rozetou, jak bylo při dostavbě zamýšleno. Vhodnost tohoto umístění byla v nedávné době potvrzena i akustickou zkouškou.

Josef Kšica, regenschori katedrály sv. Víta

Každý hudební sloh si vyžaduje jistý typ varhan. V zásadě existují dva pohledy. Buď se staví kopie nějakého slavného nástroje, nebo usilujeme o to, aby byl nástroj co nejuniverzálnější. My potřebujeme originální, technicky dokonalý nástroj. Inspirující jsou pro mě varhany v pařížském kostele sv. Eustacha. Je potřeba, aby nástroj disponoval velkým spektrem barevných rejstříků a bylo možné na něj zahrát hudbu od Bachovy Passacaglie až po současnou autory.

Současné třímanuálové Mölzerovy varhany na Wohlmutově kruchtě jsou sice krásným romantickým impresionistickým nástrojem, ale v okamžiku, kdy se katedrála naplní několika tisíci lidmi, je zřejmé, že je dostačující pouze pro starou část katedrály. Potřebujeme tedy po-

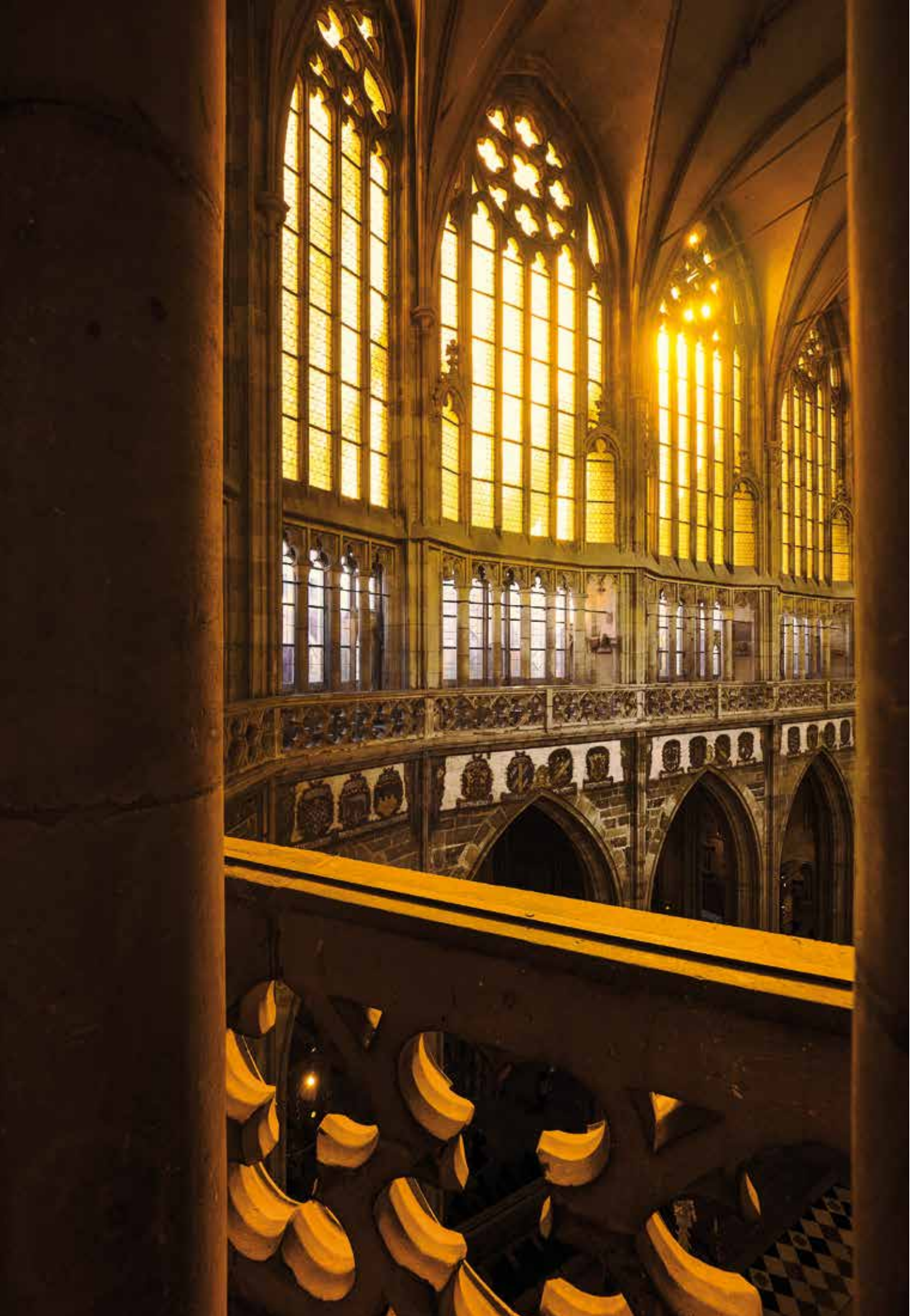
stavit veliký nástroj, který bude slyšet v celé lodi. Pro ten byl vystavěn velký novogotický kůr, nad hlavním vchodem s rozetou navrženou Františkem Kyselou, jehož námět „stvoření světa“ je dílem biskupa Antonína Podlahy.

”

Říká se, že lze o člověku leccos poznat podle jeho hlasu, a pro varhany to platí rovněž. V hlase nelze nic zamaskovat. Hlas zrcadlí duši.

“

Varhany jsou nesmírně důležitou součástí identity katedrály. Říká se, že lze o člověku leccos poznat podle jeho hlasu, a pro varhany to platí rovněž. V hlase nelze nic zamaskovat. Hlas zrcadlí duši. I varhanář vtiskne do varhan svou osobitost a atmosféru doby. Musíme mít na paměti, že nové varhany budou dlouhá léta naší vizitkou. Takový nástroj o nás řekne nejen to, jak daleko dospěl technický vývoj varhanářství ve světě, ale bude vypovídat i o velkorysosti našeho národa v jeho vztahu ke katedrále a Stvořiteli.

Historie katedrály

Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha patří mezi výjimečné evropské katedrály. Zřízením pražského arcibiskupství, k němuž svolil papež Klement VI. bulou z 5. května 1344, se stala původní bazilika sv. Víta chrámem metropolitním. Už několik let před tím se uvažovalo o tom, že bude zahájena výstavba nové katedrály, u jejíchž počátků stáli český král Jan Lucemburský a jeho syn Karel.

V jejich přítomnosti obdržel ve staré bazilice sv. Víta při slavné mši první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic palium – odznak své hodnosti – a vzápětí poté byl položen základní kámen nové katedrály.

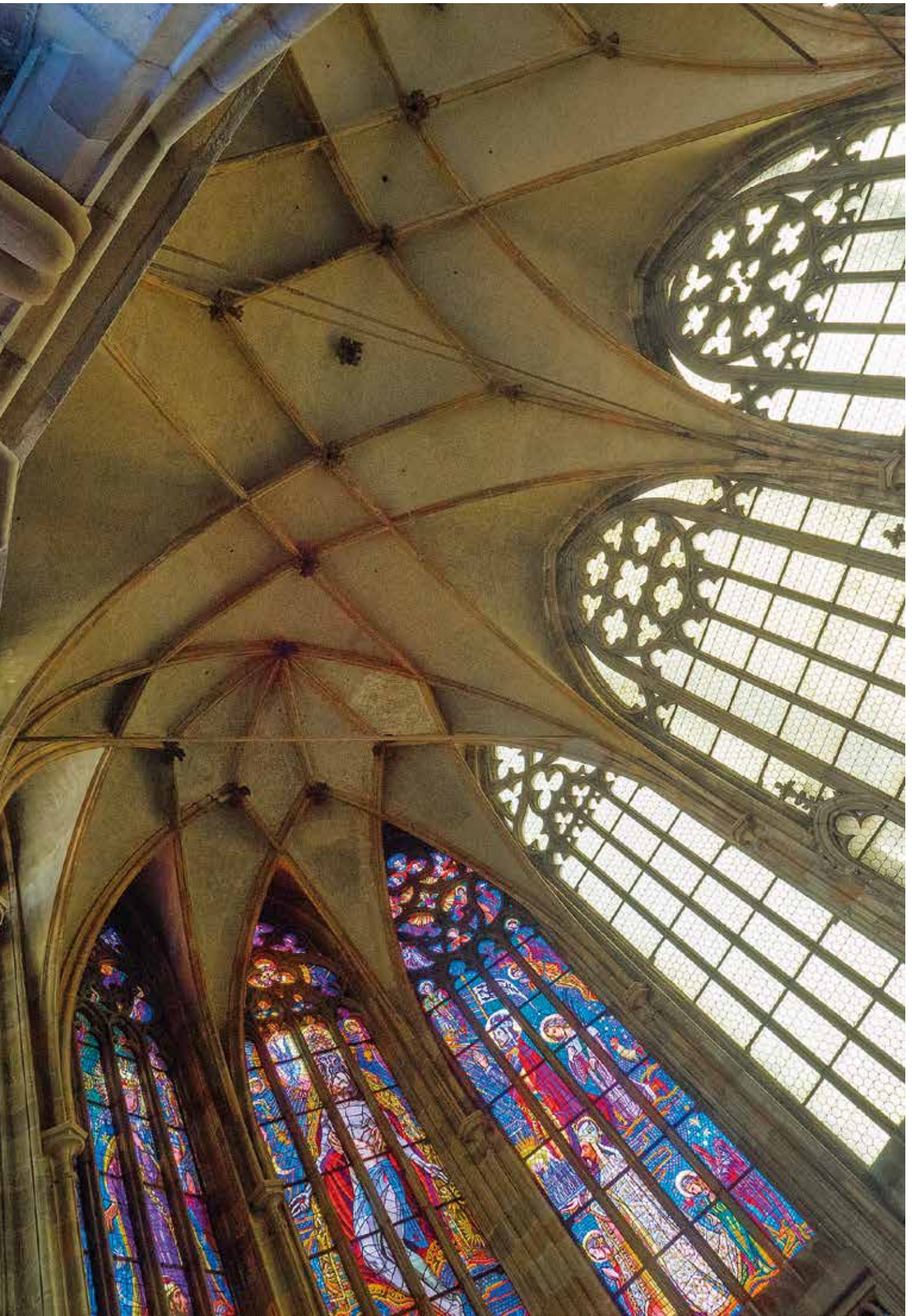
Zatímco většina evropských katedrál byla budována uvnitř měst, katedrála pražská vyrůstala mimo město, vysoko nad ním, uprostřed areálu Pražského hradu, který byl nejen sídlem vladařů, ale i nejvýznamnějším duchovním centrem – byl tu prastarý kostel P. Marie, bazilika sv. Jiří, kde byly uloženy ostatky svaté Ludmily, a kostel Všech svatých, při němž Karel IV. zřídil novou kapitolu. Díky poloze na temeni návrší, na němž Pražský hrad leží, se zdvihá gotická katedrála vysoko nad souměstím, jehož ve středověku samostatné části leží po obou březích Vltavy.

Od počátku byla katedrála bezpochyby zamýšlena jako výrazná dominanta pražské sídelní aglomerace. Navíc byla budována s velkými aspiracemi uměleckými. První mistr, který stál v čele stavby, Matyáš z Arrasu, povoláný Karlem IV. z Avignonu, zprostředkoval do Prahy vzor francouzské katedrální architektury. Matyášův nástupce, geniální Petr Parléř, dodal pražské katedrále a její sochařské výzdobě rysy umělecké výjimečnosti.

Dílo Matyáše z Arrasu a Petra Parléře vyrůstalo v době, kdy Praha byla sídlem vladaře Svaté říše římské. Praha v letech vlády Karla IV. i v desetiletích následujících po jeho smrti byla ohromným staveništěm a zároveň i kulturním a uměleckým centrem prvního řádu. Budování pražské katedrály bylo po řadu desetiletí nejvýznamnější stavbou na území státního svazku České koruny.

Katedrála byla budována s ambicí být skutečným středobodem české země a českého státu. Stala se za staletí svědkem mnoha slavných i pohnutých událostí.

Za vlády císaře Karla IV. i v desetiletích následujících byla aureola svatovítského chrámu akcentována novými hroby světců a zemských patronů – sv. Víta, sv. Václava a sv. Vojtěcha, k nimž přibyl sv. Zikmund, jehož ostatky dal císař Karel IV. přenést do Prahy. Posvátnost pražské katedrály navyšovalo i množství svatých ostatků, které pro metropolitní chrám získal Karel IV. Zároveň ale celou stavbu prostoupila i oslava vládařského domu Lucemburků a staré dynastie Přemyslovců, z níž Karel IV. po matce vzešel. S tím souvisí, že katedrála se stala i místem uložení korunovačních klenotů. Komora, kde jsou uschovány, je přístupná přímo ze svatováclavské kaple. Sepětí české královské koruny s hlavním zemským patronem bylo akcentováno i tím, že spočívala na hlavě sv. Václava a odtud byla snímána jen u příležitosti korunovačního aktu.

V letech husitské revoluce byla katedrála a její vybavení postiženy jak ze strany císaře Zikmunda, tak i husitským obrazoborectvím, ale nejhoršímu se tehdy podařilo zabránit. Později, v době vlády jagellonské dynastie, dostala katedrála pozoruhodné umělecké akcenty – tak tu lze vzpomenout na královskou emporu a malířskou výzdobu svatováclavské kaple. Pokus o pokračování ve stavbě však tehdy ztroskotál.

Těžce byla katedrála zasažena při požáru Pražského hradu v roce 1541. Později přibyla nová varhanní kruchta, dílo Bonifáce Wohlmutha, královský náhrobek vytvořený Alexandrem Collinem či kaple nad hrobem sv. Vojtěcha.

Velký ničivý zásah zažila svatovítská katedrála za krátké vlády Friedricha Falckého, kdy pod vedením kalvínského kazatele Sculteta byla zničena velká část vnitřního vybavení.

Ačkoliv v období baroka vyrostlo v českých zemích velké množství velkolepých kostelů, k dostavbě svatovítské katedrály tehdy nedošlo, přestože k ní byl v roce 1673 za přítomnosti císaře Leopolda I. položen základní kámen. Jako torzo tak katedrála zažila i poslední korunovaci na českého krále 7. září roku 1836.

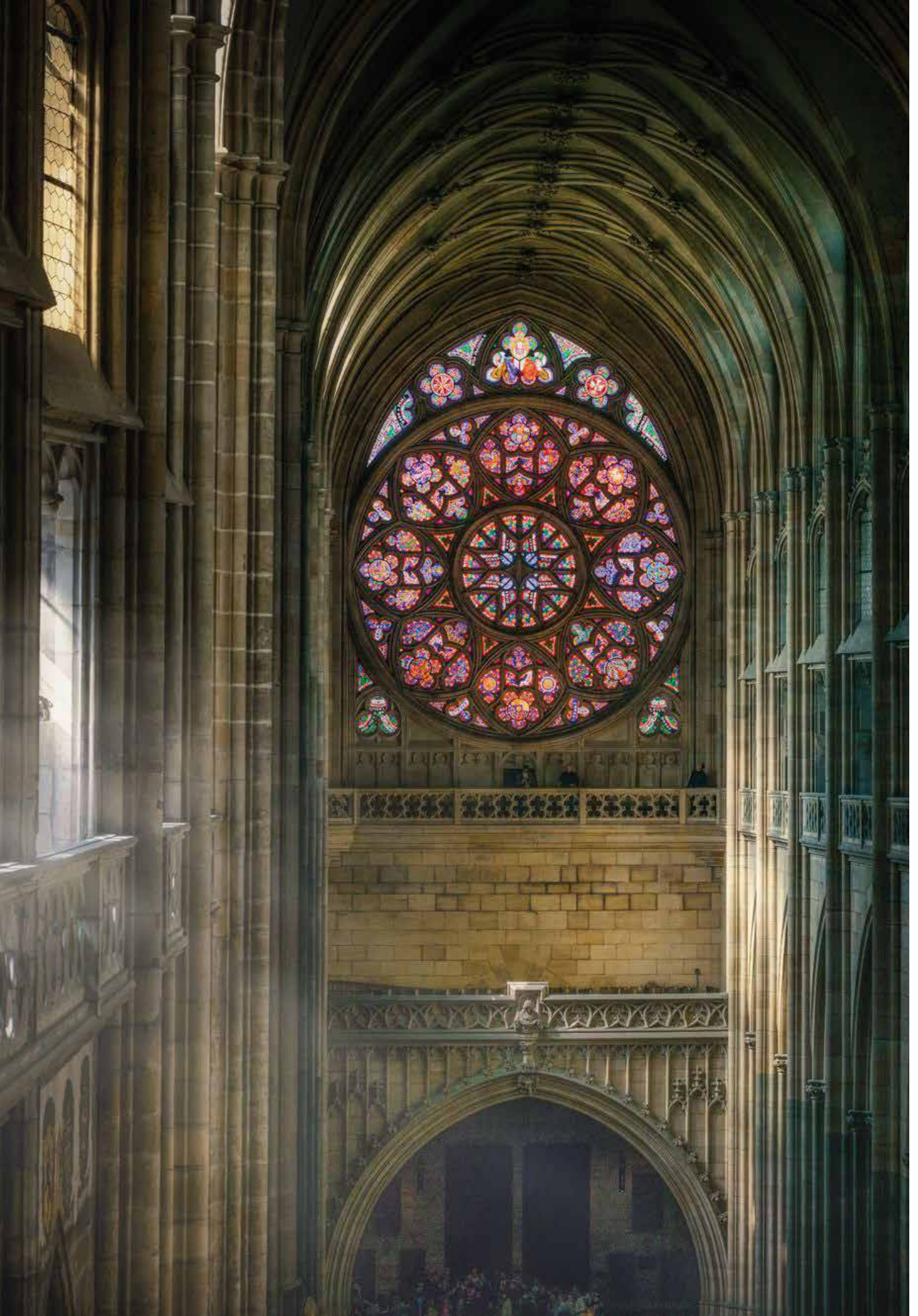
Obnova starých částí chrámu započala 21. listopadu roku 1844, tedy pět set let ode dne, kdy byl položen základní kámen katedrály. Prvního října 1873 pak byl položen základní kámen k dostavbě katedrály, a to v rámci oslav jubilea 900 let od vzniku pražského biskupství. V květnu roku 1929 byl chrám sv. Víta slavnostně vysvěcen.

Katedrála zdvihající se do výšky nad královským palácem Pražského hradu se stala architektonickou dominantou Prahy. Už její architektura vyjadřuje dobře, že byla budována s ambicí být skutečným středobodem české země a českého státu. Stala se za staletí svědkem mnoha slavných i pohnutých událostí.

Katedrála byla přirozeně od samého počátku budována i jako metropolitní chrám, který měl být, jak je výslovně napsáno v listině prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic, „matkou všech kostelů“.

Tak jako je tomu u řady evropských katedrál, je i do podoby katedrály sv. Víta zřetelně vepsán královský kód. Tato královská aureola Pražského hradu a v jeho středu stojící katedrály nevyhasla ani tehdy, když monarchie vzala v roce 1918 za své a vznikla Československá republika. Ale zcela přirozeně se spolu s celým Pražským hradem stala jakýmsi středobodem a srdcem českých zemí, zjevným znamením české národní a státní identity. A tak nepřekvapí, že i dnes se v ka-

Na svatovítskou katedrálu lze nahlížet a vykládat z rozličných úhlů, jimž lze přiznat dobré oprávnění. V žádném jiném monumentu nejsou tak výrazně vepsány dějiny českých zemí a jejich obyvatelstva jako právě tady.

tedrále při obzvláštních příležitostech schází reprezentace České republiky, státní moci a různých oblastí veřejného života. Tak jako erbovní znamení českého dvouocasého lva, i vyobrazení katedrály (i když v mnohem menší míře) přichází na mincích a bankovkách České republiky. Snad lze připomenout, že ikonografie platidel patřila odedávna k nejběžnějším nástrojům panovnické a státní reprezentace. Je proto přirozené, že i zde se obraz pražské katedrály objevuje.

Katedrálu sv. Víta lze vnímat díky výjimečným kvalitám její architektury a sochařské výzdoby – na mysli tu máme především dílo

huti vedené Petrem Parléřem, jako předmět esteticky motivovaného zájmu a obdivu. Ale ostatně právě vrcholné umělecké mistrovství jejích tvůrců akcentovalo, a to nepochybně v souladu s přáním císaře Karla IV., hlavní úlohu katedrály jako domu Božího na zemi a matky všech kostelů pražské arcidiecéze.

Na svatovítskou katedrálu lze nahlížet a její význam vykládat z rozličných úhlů, jimž lze přiznat dobré oprávnění. V žádném jiném monumentu nejsou tak výrazně vepsány dějiny českých zemí a jejich obyvatelstva jako právě tady.

Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta

Je na co navazovat

Národně obrozenecké úsilí první poloviny devatenáctého století vedlo po mnohaletých průtazích 22. května roku 1859 v ustanovení Jednoty pro dostavení chrámu svatého Víta.

Mezi ustanovujícími členy byli obrozenci z řad české šlechty a měšťanstva a také členové stavu církevního. Mezi zakládající členy tohoto společenství patřili například Thun z Hohensteinu ml., který zkoncipoval žádost o povolení spolku. Spolu s ním tuto žádost podepsali i Karel kn. Auersperg, Gustav Lamberk, hr. Schönburg, František Arnošt hr. Harrach, Albert hr. Nostic, hr. Trautmansdorf, humanitní profesor Jan Zimmermann, který žádost krasopisně opsal, prof. Alois Svoboda, gymnaziální prefekt Josef Jungmann a stavitel Josef O. Kranner.

V září roku 1860 kardinál Bedřich kn. Swarzenberg vybídl pastýřským listem „českou šlechtu, měšťany a obyvatele Prahy, poutníky, kteří navštěvují hrob sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého, i všechny, kdo chovají chrám v dobré paměti, aby se štedrou rukou složili na jeho dostavbu“. Od té doby se Jednota ujala řízení prací a sběru finančních prostředků na dostavbu chrámu. Po přerušení prací první světovou válkou bylo úsilí obnoveno. Za účelem získání finančních prostředků byla uspořádána národní sbírka a pořádány kulturní události. Svou podporu vyjadřovala i vláda spolu s prezidentem Masarykem.

A protož s radostí přistupujeme k tomu, abychom své úloze a zajisté také vřelému přání obyvatelstva země České zadost učinili. Naplnění důvěrou, obracíme se tudíž k vlasteneckému duchu našich milých spoluobčanův a krajanův, k uměleckému duchu všech dobrodincův všech ctitelův a ochráncův starých ctihodných staveb památných, obracíme se k velikomyslnosti všech šlechtetných přátel umění, jechžto jména se nepohřešují nikde, kdež se o blahoplný účel jedná, obracíme se k pobožnému a nábožnému duchu našich křesťanských bratrů, ke zbožné úctě četných ctitelův sv. Jana Nepomuckého, a je všechny přívětivě vyzýváme, aby k jednotě naší přistoupili.

Vyzvání k zřízení jednoty k dostavění metropolitního chrámu Páně u sv. Víta na hradě Pražském, 13. září 1857

„Rozmilí v Kristu, drazí měšťané! Drazí měšťané a milí obyvatele měst Pražských! Přistuptež i Vy v hojném počtu k této jednotě a přispívejte štedře, aby velebná hrobka našich svatých patronů, našich vévodů a králů důstojné tvárnosti nabyla.“

List pastýřský J. E. Bedřicha kardinála, knížete arcibiskupa Pražského, 16. září 1860

„Uctivě podepsané ředitelstvo dovoluje si tedy, tímto: veškeré zbožné, vlastenecké a krásocitné muže a paní, kterýž by hotoví byli, co jednatelové jednoty pro dostavění hl. chrámu sv. Vítského v Praze v rozličných městech, místech a vesnicích českých působiti, co nejsnažněji prosili, aby jméno své a bližší adresu „ kanceláři jednoty pro dostavění hl. chrámu sv. Víta na hradě Pražském “ (v Praze, ve staroměstské radnici) laskavě oznámil, by potom řečená jednota bezprostředně na ně se obrátiti mohla.“

Ředitelstvo jednoty pro dostavění hl. chrámu sv. Víta na hradě Pražském v Praze, 15. března 1864.
František hr. z Thunů.
Předseda jednoty.

Varhany pro katedrálu

Daleká je cesta, kterou lidstvo dospělo až do současného stavu poznání. Tisíciletá je cesta vývoje varhan, jehož počátky se ztrácejí v šeru dávnověku a inspirovány přírodou se vynořují nejprve v podobě svázaných rákosových píšťal, vedou k jednoduchému nástroji sloužícímu k pobavení při tancích a hostinách Římanů, k nástroji, za jehož zvuku umírali první křesťané v amfiteátrech až k hudebnímu nástroji, staletí zdokonalovanému do dnešní podoby. Žádný jiný nástroj neprošel tak dlouhým vývojem, během kterého se několik malých píšťalek sloužících k obveselení pasáček proměnilo v majestátní, královský nástroj, který je chloubou tisíců chrámů, katedrál a koncertních síní.

Varhany, mající slovy řeckého poselstva ke králi Karlu Velikému „tón silný jako hrom a lahodný jako zpěv panny“, dokáží odjakživa silněji než jiné hudební nástroje zapůsobit na lidskou duši a vzedmout bohatou paletu emocí. Jsou nerozlučně spjaty s místem, pro které byly jednou postaveny, a s tímto místem srůstají. Nejinak je tomu ve svatovítské katedrále. Za více než 600 let své existence byla katedrála svědkem uměleckého a technického vývoje varhan a varhany přirozeně sdílely osud katedrály. Do jejich života zasáhly katastrofální živelné pohromy, stopy na nich zanechaly náboženské, sociální i politické bouře a války.

První kapitolu příběhu svatovítských varhan začal psát před pěti a půl staletími císař Karel IV., který byl velkým podporovatelem zpěvu i hudby a který nechal zhotovit do rozestavěné, ale již funkční katedrály první

varhany. Na odkaz Karla IV. navázaly v následujících staletích další generace českých panovníků a duchovních hodnostářů, kteří se zasloužili o postavení nových varhan vždy, když staré dosloužily nebo zanikly v důsledku pohrom. A tak na

počátku 16. století vznikají nové varhany, na které přispěl větší částkou král Vladislav Jagellonský.

Velký požár Prahy v r. 1541, který tyto varhany poškodil tak, že se zřítily do chrámu, přinesl nejen zmar katedrálního nástroje, ale zároveň i novou příležitost, která vyvrcholila postavením jednoho z divů tehdejšího křesťanského světa,

slavných císařských Ferdinandových varhan, stavěných

s malými přestávkami postupně čtyřmi varhanáři po dobu 12 let, až do listopadu 1567.

Záhy po postavení se varhany proslavily po celé Evropě, řada vynikajících osobností je

”

Myšlenka postavení nových varhan však nezanikla, ale opakovaně se vynořovala, aby byla v důsledku nepříznivých celospolečenských událostí let válečných i v důsledku poválečného uspořádání odložena na časy příznivější.

“

na svých cestách navštívila. Všichni současníci se shodovali ve svých obdivných hodnoceních, že pražské císařské varhany jsou největším a nejkrásnějším nástrojem křesťanského světa. Nástroj se stal apoteozou renesančního varhanářství. Svědectví Bohuslava Balbína vypovídá o tehdejší obdivu k nástroji, který označuje jako nástroj s neuvěřitelně sladkým hlasem, kterého dnešní varhanáři již neumí dosáhnout.

Tento výjimečný nástroj přečkal všechna úskalí třicetileté války i vzestup nové barokní epochy, která nahrazovala starší díla novými výtvary. Osudným se mu stal až požár katedrály 3. června 1757, jenž byl způsoben bombardováním Prahy pruským dělostřelctvem. Slavné varhany shořely a jediné, co zbylo z kdysi pyšných renesančních varhan, byly četné kapky roztaveného kovu píšťal vpité do zábradlí katedrální kruchty.

Po uzavření míru a nutných opravách katedrály byly v r. 1762 postaveny nové velké varhany. Tento nástroj o 3 manuálech a 40 rejstřících postavil tachovský varhanář Antonín Gartner a sloužil až do počátku 20. století.

V polovině 19. století dospěla v historii se neustále vracející myšlenka dostavby svatovítské katedrály na podhoubí sílícího národního sebevědomí v založení Jednoty pro dostavbu katedrály. Vyvrcholením úsilí bylo uskutečnění úmyslů předchozích generací v podobě dostavby katedrály realizované po více než 500 letech v r. 1929 u příležitosti svatováclavského milénia. Do velkého prostoru staronového chrámu měly

být pořízeny nové reprezentativní varhany. Plány nového nástroje sprádané od 20. let byly velkolepé, nástroj se měl stát ozdobou chrámu a dokonce i největším chrámovým nástrojem na světě. Velká očekávání však nemohla být naplněna, neboť nákladná dostavba chrámu a pořízení nezbytného vybavení interiéru katedrály vyčerpaly možnosti stavitelů. Bylo proto po delších jednáních rozhodnuto pořídit skromnější provizorní nástroj a postavení velkých varhan svěřit budoucím generacím. Varhany pak postavila v r. 1932 kutnohorská varhanářská firma Josefa Melzera.

Myšlenka postavení nových varhan však nezanikla, ale opakovaně se vyvíjela, aby byla v důsledku nepříznivých celospolečenských událostí let válečných i v důsledku poválečného uspořádání odložena na časy příznivější.

V současnosti slouží ve svatovítské katedrále k doprovodu bohoslužeb, ale i ke koncertům a k doprovodu slavnostních příležitostí provizorní nástroj z r. 1932. Tyto varhany jsou umístěny ve stísněných poměrech spodního patra boční tzv. Wohlmuthovy kruchty v příčné lodi katedrály a neobsáhnou tak svým zvukem celý prostor katedrály. Na horním patře téže boční kruchty stojí kulisová varhanní skříň někdejších barokních varhan, jejichž stroj bohužel zanikl v prvních desetiletích 20. století. Prostor západní kruchty nad vchodem do katedrály, který je určen pro velké varhany, tak zůstává již téměř sto let prázdný.

”
*Prostor západní kruchty nad
vchodem do katedrály, který je určen
pro velké varhany, tak zůstává již
téměř sto let prázdný.*

“

Koncept nového nástroje

Na první pohled jednoduché zadání – postavení nových varhan – staví odpovědné osoby před náročný úkol, zvláště jedná-li se o reprezentativní nástroj v nejvýznamnějším českém chrámu. Zároveň je však tento úkol vzrušující výzvou, která se naskytne jednou za 150 či 200 let. Nový nástroj je svým způsobem svědectvím možností současné generace, jejích schopností, zkušeností a znalostí odkázaných budoucím pokolením.

Výjimečnost a výrazné působení varhan na člověka je dané nejen jejich přítomností v chrámovém prostoru, ale i současným působením na nejdůležitější lidské smysly. Vnímáme vnější utváření a výzdobu varhanní skříně, slyšíme zpěv varhanních píšťal a cítíme spolupůsobení prostoru chrámu a nástroje. Příznivé a vyvážené spolupůsobení navšechny smysly umožňuje vnímat krásu varhanního zvuku a varhanní hudby.

Umělecká koncepce nového katedrálního nástroje se zrodila z úvah a diskusí s domácími a zahraničními odborníky nad mnoha aspekty nového nástroje a jeho organického začlenění do hudebního provozu v katedrále. Inspirovali jsme se tradicí výjimečných svatovítských varhan, ale i živým, stále rozvíjeným uměním varhanní improvizace předaným velikými postavami české varhanní hudby 20. století. Nové svatovítské varhany by měly být zdrojem inspirace pro přirozené rozvíjení tohoto odkazu i rozvíjení současných možností interpretací varhanní hudby.

Pro nastíněnou koncepci byl zvolen jako stylově nejvhodnější symfonický nástroj

inspirovaný francouzskými vlivy. Nový reprezentativní nástroj bude odpovídat svou velikostí majestátnímu prostoru katedrály, mnohem důležitější než celkový počet rejstříků a celkový počet píšťal je však konzistence a přesvědčivost celkové koncepce, umělecká kvalita jednotlivých rejstříků a ztvárnění varhanní skříně. Vzhledem k velikosti chrámu bude mít nástroj nejméně tři manuály, jistě více než 60 rejstříků a více než 5 tisíc píšťal.

Idea varhan jakožto výjimečného uměleckého díla vedla k vymezení základních parametrů nového nástroje oproti současným zvyklostem pouze rámcově, aby příliš striktně či technokraticky definované požadavky nesesvázaly umělecké představy varhanářů, od nichž jsou očekávána originální ztvárnění varhanní skříně, neotřelé nápady a inspirativní zvuk.

Nástroj bude umístěn na západní hudební kruchtě pod rozetou, která je od doby svého postavení prázdná. Toto přirozené umístění varhan umožní rozvinutí zvuku nástroje po celém vnitřním prostoru chrámu a vhodně doplní volný prostor nad vstupem do katedrály.

Nástroj bude reflektovat nejnovější zkušenosti a znalosti varhanářství ve stavbě velkých varhan v katedrálích chrámech. Současné možnosti v oblasti technologií, techniky a zejména elektroniky poskytuje dříve nemožná řešení v konstrukci a ovládání varhan. Přes tyto možnosti, kterými chceme obohatit nový svatovítský nástroj, je kladen důraz na trvanlivost a spolehlivost, které upřednostníme před dosud neodzkoušenými nejmodernějšími technologiemi a výtobytky.

”
Nový nástroj je svým způsobem svědectvím možností současné generace, jejích schopností, zkušeností a znalostí odkázaných budoucím pokolením.
“

Harmonogram projektu

Svatovítské varhany

Stavba nových varhan byla vždy nákladnou záležitostí. Proto se varhany často pořizovaly jako jeden z posledních předmětů mobiliáře kostela. Současná situace jenom potvrzuje toto nepsané pravidlo. Na nástroj je možné pohlížet z různých úhlů, například jako na sofistikované dílo technické, na kterém se podílí desítky různých řemesel, nebo také jako na svébytné umělecké dílo.

Postavit nové varhany v nejlepší kvalitě stojí relativně mnoho peněz, za kterými ale bude i mnoho úsilí a práce. I přes technický pokrok a současné možnosti nelze řadu postupů při stavbě varhan urychlit, zjednodušit, zmechanizovat či zefektivnit. Každý nástroj je originál stavěný do jedinečného prostoru, vyžadující přizpůsobit se specifickým místním podmínkám a zvláštnostem. Za každým nástrojem vždy byly a dosud jsou stovky a tisíce hodin ruční práce. Odhadujeme, že na nových katedrálních varhanách se od jejich zrodu v hlavě, přes rýsovací prkno, počítačové zpracování, výrobu, postavení na místo a ozvučení bude pracovat kolem 35 tisíců hodin!

Harmonogram

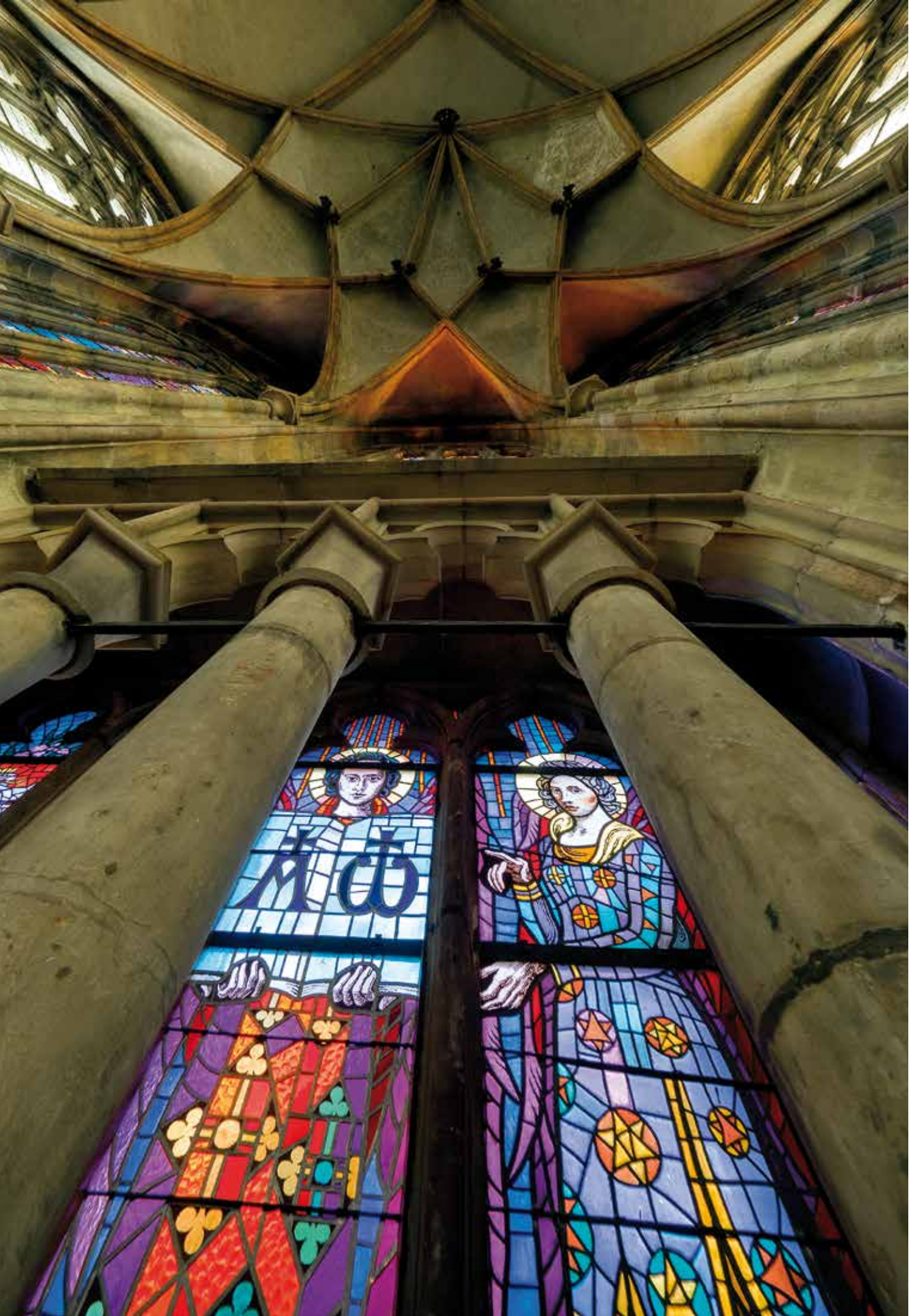
Zatímco celková koncepce, styl nástroje a představa o jejich výtvarném a zvukovém pojetí krystalizuje mnohdy léta, vlastní stavba nástroje začíná krátce po podpisu smlouvy - a složení první zálohy. Vítězný projekt je rozpracován do nejmenších detailů ve všech aspektech, zejména architektonických, výtvarných, technických, dispozičních a zvukových. Upřesňování výsledné podoby nástroje trvá týdny a měsíce ve vzájemné interakci odborníků varhanářské firmy a týmu na straně objednatele, do kterého patří m. j. varhaník, architekt, organolog, kunsthistorik ale i např. památkáři. Současně s výrobou nového nástroje musí být připraveno místo, kde varhany budou postaveny. Zajišťována je statika katedrálního kůru, nutná elektroinstala-

ce, optimalizovány jsou mikroklimatické podmínky tak, aby práce probíhaly plynule bez zbytečných komplikací.

založení NFSV	2014
ustavení odborné komise	5/2015
studium zahraničních nástrojů, stanovení koncepce nástroje	5-12/2016
příprava výběru zhotovitele	12/2015 04/2016
výběr zhotovitele	05/2016 09/2016
podpis smlouvy	10-12/2016
rozpracování projektu	12/2016 08/2016
díleňská výroba varhan	1/2017 12/2018
technická montáž v katedrále	jaro 2019
závěrečné práce na nástroji	léto 2019
žehnání	podzim 2019

Předpokládaná cena

Kvalifikované odhady a nezávazné nabídky renomovaných evropských varhanářských firem počítají s cenou nástroje v závislosti na velikosti, technickém vybavení a náročnosti provedení od 60 do 90 mil. Kč.

Personální složení projektu Svatovítské varhany

Nadační fond Svatovítské varhany

Nadační fond byl založen zřizovatelem Arcibiskupstvím pražským za účelem realizace nových varhan. Nadační fond Svato Vítské varhany shromažďuje finanční prostředky na realizaci projektu.

Správní rada Nadačního fondu Svatovítské varhany

ICLic. Mgr. Ondřej Pávek, *předseda*

Prof. JUDr. Jan Kříž, *místopředseda*

JUDr. Pavel Müller, *místopředseda*

Ing. Robert Kolář

Ing. arch. Marek Štěpán

Dozorčí rada Nadačního fondu Svatovítské varhany

Prof. RNDr. Miroslav Vlček DrSc.

Mons. Michael Slavík ThD.

Mgr. Vojtěch Mátl

Mgr. Norbert Milan Badal OP

Ing. MgA. Pavel Farský

Odborná komise

Odborná komise je orgánem, který bude posuzovat návrhy na výstavbu varhan jednotlivých varhan a posuzovat technickou stránkou projektu, stejně tak jako dohlížet na realizaci celého projektu.

MgA. Pavel Černý
*koncertní varhaník,
vysokoškolský pedagog - HAMU a JAMU*

Ing. Marek Čihař
*varhaník baziliky sv. Markéty v Praze,
zastupující katedrální varhaník, bývalý organolog
Arcidiecéze pražské*

Jan Gottwald
*varhaník baziliky na Svatém Kopečku u
Olomouce, organolog Arcidiecéze olomoucké*

Mgr. Jaromír Kánský
varhanář, restaurátor

Bc. Jiří Krátký
organolog Ostravsko-Opavské diecéze

MgA. Josef Kšica
katedrální varhaník

MgA. Vladimír Roubal
titulární varhaník Strahovský

Štěpán Svoboda
organolog Arcidiecéze pražské

Projektový management

Štěpán Svoboda
manažer projektu

Společenství Svatovítské katedrály

Společenství Svatovítské katedrály je společenství osobností, které podporují dostavění svatovítské katedrály a vystavění nových varhan. Společenství se sestává z volených a uznávaných představitelů světa vědy a umění, politiky a věcí veřejných, hospodářství, kultury a profesních komor v odkazu na Jednotu pro dostavbu chrámu, která stála za poslední dostavbou katedrály. O organizaci tohoto Společenství požádal kardinál Dominik Duka nadační fond BOHEMIAN HERITAGE FUND, který sdružuje soukromé mecenáše české kultury.

kardinál Dominik Duka
Čestný předseda

Armádní generál Ing. Josef Bečvář
náčelník Generálního štábu České republiky

Doc. PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D.
rektor Masarykovy Univerzity v Brně

Prof. MgA. Jan Burian
ředitel Národního divadla

Ing. Vladimír Dlouhý, CSc.
prezident Hospodářské komory České republiky

Prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc.
předseda Akademie věd České republiky

Ing. Petr Dvořák
generální ředitel České televize

Doc. Dr. et Ing. Jiří Fajt, Ph.D.
generální ředitel Národní galerie v Praze

Ing. arch. Naděžda Goryczková,
generální ředitelka Národního památkového ústavu

Ing. Jaroslav Hanák
prezident Svazu průmyslu a dopravy

JUDr. Michal Hašek
předseda Rady Asociace krajů České republiky

Mgr. Daniel Herman
ministr kultury České republiky

MUDr. Naděžda Kavalířová
předsedkyně Konfederace politických vězňů České republiky

Prof. Ing. Petr Konvalinka, CSc.
rektor Českého vysokého učení technického v Praze

PhDr. Petr Kroupa
generální ředitel Národní knihovny České republiky

Mgr. Karel Ksandr
generální ředitel Národního technického muzea

Ing. Pavel Kysilka, CSc.
předseda Dozorčí rady České exportní banky

PhDr. Michal Lukeš, Ph.D.
generální ředitel Národního muzea

Mgr. František Lukl, MPA
předseda Svazu měst a obcí České republiky

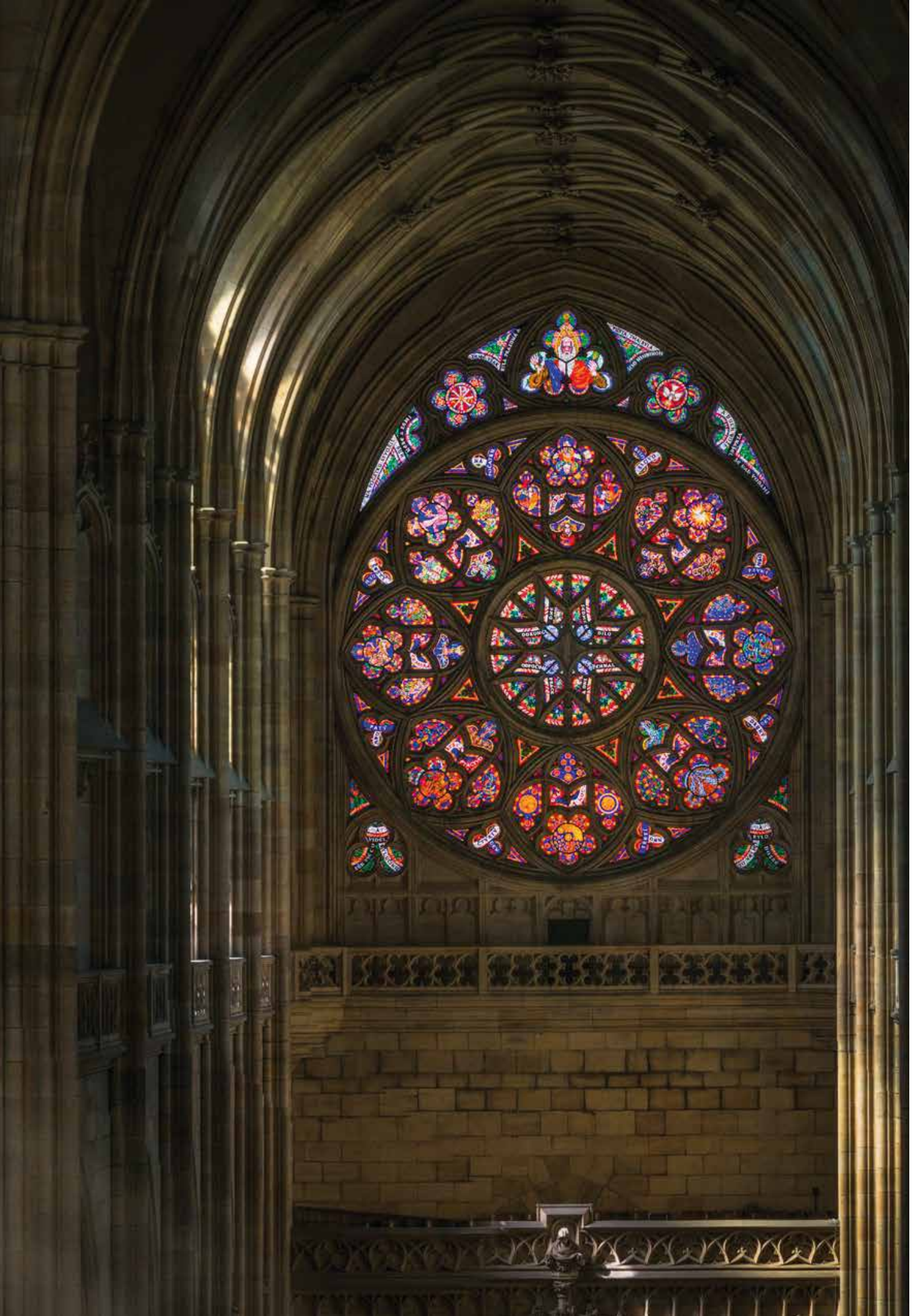
MgA. David Mareček, Ph.D.
generální ředitel České filharmonie

RNDr. Tomáš Paclík
viceprezident BOHEMIAN HERITAGE FUND

Ing. Arch. Ivan Plicka, CSc.
předseda České komory architektů

JUDr. Pavel Smutný
prezident BOHEMIAN HERITAGE FUND

Prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

Držitelé klíčů Korunní komory

V pátek 10. dubna 2015 se v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha společně setkali držitelé klíčů od Korunní komory, v níž jsou uloženy korunovační klenoty. Klíčníci veřejně vyjádřili svou podporu záměru pražského arcibiskupa kardinála Dominika Duky pořídit do katedrály nové varhany.

SVATOVÍTSKÉ
VARHANY

Pamětní list setkání členů Rady katedrály k projektu nových varhan

Členové Rady katedrály, která v zájmu věřících i široké veřejnosti dbá na všestrannou a náležitou péči o katedrálu sv. Víta, Václava a Vojtěcha, se dnes 10. dubna 2015 ve Svatováclavské kapli této katedrály sešli, aby podporou stavby nových varhan společně přispěli k věhlasu katedrály a rozvoji slavné hudební tradice našeho národa.

Zároveň vyzvali občany České republiky, aby v duchu tradice svých předků rovněž pomohli naplnit vize mnoha generací o završení díla započatého otcem vlasti Karlem IV.

Miloš Zeman
prezident České republiky

Bohuslav Sobotka
předseda vlády ČR

Dominik kardinál Duka OP
arcibiskup pražský, metropolita a primas český

Milan Štěch
předseda Senátu Parlamentu ČR

Jan Hamáček
předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Mons. Václav Malý
světící biskup a probošt Metropolitní kapituly u Sv. Víta v Praze

Adriana Krnáčová
primátorka hlavního města Prahy

Pro sponzory

Stavba katedrály je hlubokým bodem v dějinách našeho národa. Navazujeme na tradici našich velkých předků. Dějinným vývojem událostí katedrála zatím přišla o tu poslední součást. Nyní je třeba opatřit katedrále Sv. Víta hlas – nové varhany. Dnešní doba se jeví pro tento úkol jako vhodná. Vnímáme to jako štěstí naší generace, která štěstí vždy neměla, aby se tohoto úkolu ujala.

Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha je chrámem drahým celému českému národu. Stejně tak stavba nových varhan pro katedrálu není soukromou aktivitou několika jednotlivců či institucí. Naším přáním je, aby se jejich stavba stala v jistém smyslu dílem všech. Proto nabízíme všem možnost podílet se na jejich pořízení.

Příspěvek je možné poukázat na bankovní účet Nadačního fondu Svatovítské varhany č.ú. 2109930876/2700 – UniCredit Bank.

Každý dárcce bude zapsán do kroniky dárců, kterou Nadační fond Svatovítské varhany vede a která se stane „součástí“ nových varhan – bude uchována jako jeden z dokumentů, které jejich stavbu provázely.

- Účast na unikátním projektu, který se uskuteční jednou za 300 let
- Zapojení do činnosti Společenství Svatovítské katedrály
- Spojení s projektem, který je jedním z klíčových společenských témat
- Projekt doplní řada doprovodných aktivit celonárodního významu (koncerty, výstavy, konference a další)
- Projekt bude provázet silná mediální kampaň startující na podzim tohoto roku

Kontakt

Nadační fond Svatovítské varhany
Zřízeno Arcibiskupstvím pražským

Hradčanské náměstí 56/16
119 02 Praha 1
www.svatovitskevarhany.com

ICLic. Mgr. Ondřej Pávek
Předseda správní rady Nadačního fondu Svatovítské varhany
e-mail: pavek@svatovitskevarhany.com
telefon: +420 603 235 606

Společenství Svatovítské katedrály
zřízeno BOHEMIAN HERITAGE FUND, nadační fond

CITY TOWER
Hvězdova 1716/2b
140 78 Praha 4
www.bohemianheritage.cz

Mgr. Jakub Skřejpek
Ředitel BOHEMIAN HERITAGE FUND, nadační fond
e-mail: skrejpek@bohemianheritage.cz
telefon: +420 605 274 428

Stavba svatovítské katedrály byla
započata roku 1344. Dostavěna byla
v roce 1929, ale na varhany odpovídající
velikosti již nebyly prostředky.
Dokončíme dílo Karla IV.!

www.svatovitskevarhany.com